

СИСТЕМА ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я У СОЦІАЛЬНІЙ ДЕРЖАВІ ПІСЛЯВОЄННОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Повномасштабна війна в Україні спричинила безпрецедентні виклики для системи охорони здоров'я. Медична інфраструктура стала однією з найбільш уразливих сфер: лікарні, амбулаторії та центри первинної допомоги систематично зазнають атак, що призводить до руйнування будівель, втрати обладнання та вимушеної евакуації персоналу.

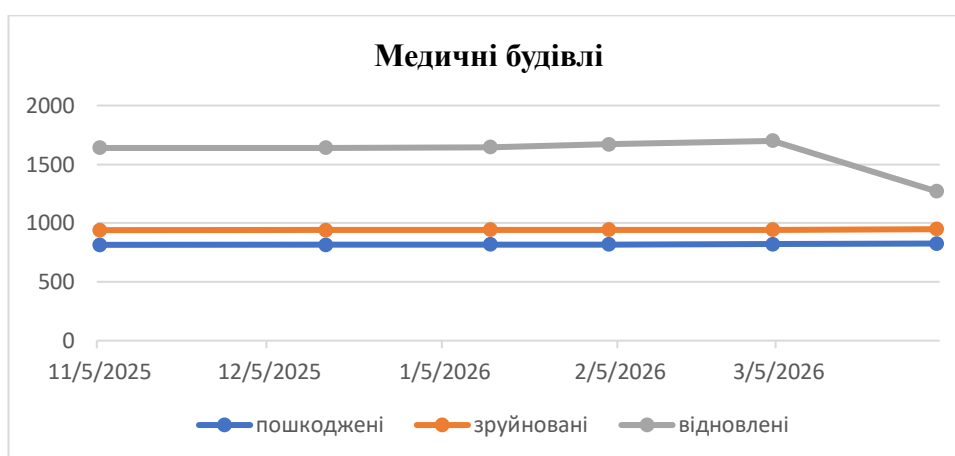

Рис.1. Медичні будівлі (пошкоджені, зруйновані, відновлені) [13]

За даними Міністерства охорони здоров'я України, станом на 1 квітня 2026 року пошкоджено або знищено 2 598 об'єктів, що входять до складу 826 закладів охорони здоров'я. Повністю зруйновано 331 об'єкт у складі 122 закладів [13]. Тобто, сотні тисяч людей залишилися без доступу до якісної медичної допомоги у своїх громадах. Водночас руйнування лікарень створює додатковий тиск на ті заклади, які продовжують працювати, адже вони змушені обслуговувати значно більшу кількість пацієнтів.

Попри складні умови, система охорони здоров'я демонструє стійкість: частина закладів була відновлена, інші працюють у тимчасових приміщеннях або частково виконують свої функції. Це свідчить про те, що медицина в Україні залишається ключовим елементом соціальної держави, забезпечуючи базові права громадян, підтримуючи людський капітал і створюючи основу для економічного відновлення.

Водночас важливим чинником підтримки стала міжнародна солідарність. Глобальна ініціатива UNITED24 акумулює донати на медицину від приватних осіб, компаній та урядів. Згідно з офіційним звітом, лише у сфері охорони здоров'я було профінансовано закупівлю понад 200 карет швидкої допомоги та сучасного обладнання для лікарень. Динаміку цих надходжень ілюструє графік «Донати на підтримку українських медиків», який показує коливання пожертв від травня 2022 року до лютого 2026-го. Найбільші піки припадають на травень та листопад 2024 року, коли обсяги донатів перевищували 4 млрд грн, що свідчить про високий рівень міжнародної солідарності у критичні моменти. Після цих піків рівень

надходжень стабілізувався, але залишився сталим, забезпечуючи довгострокову фінансову базу для відновлення системи охорони здоров'я.

Рис. 2. Донати на підтримку українських медиків [15]

Однак фінансова підтримка не знімає проблеми кадрового забезпечення, яке залишається одним із найгостріших викликів. За даними Щорічного звіту МОЗ за 2024 рік, забезпеченість лікарями та середнім медичним персоналом знижується.

Таблиця 1. Забезпеченість лікарями та середнім медичним персоналом

Адміністративно-територіальна одиниця	Забезпеченість на 10 тис. населення			
	штатними посадами		фізичними особами	
	2021	2024	2021	2024
Україна	43,87	39,94	35,10	31,14

Джерело: [14]

Кількість лікарів і середнього персоналу на 10 тис. населення знизилася майже на 10%.

Рівень медицини оцінюється також за показниками охоплення вакцинацією, доступності стаціонарної допомоги та рівня захворюваності. За даними МОЗ, у 2024 році охоплення вакцинацією дітей базовими щепленнями становило близько 80%, що нижче довоєнних показників. Кількість госпіталізацій зменшилася через руйнування лікарень та обмежений доступ до стаціонарів, особливо у прифронтових регіонах.

Для вирішення проблеми забезпечення доступності медичних послуг для населення пропонуються наступні заходи..

Правова база. Адаптація українського законодавства у сфері охорони здоров'я до стандартів Європейської соціальної хартії та директив ЄС є необхідною умовою інтеграції у європейський простір. Це передбачає створення прозорих механізмів фінансування та контролю, що забезпечать рівний доступ до медичних послуг і зменшать корупційні ризики.

Інституційна інфраструктура. Відновлення медичних закладів має супроводжуватися створенням нових інституцій — реабілітаційних центрів, мобільних клінік, центрів психічного здоров'я. Це дозволить не лише компенсувати втрати, а й модернізувати систему відповідно до сучасних потреб суспільства.

Фінансова стійкість. Фінансова база системи охорони здоров'я є ключовим фактором її стійкості у післявоєнний період. За даними законів «Про Державний бюджет України», видатки Міністерства охорони здоров'я демонструють поступове зростання.

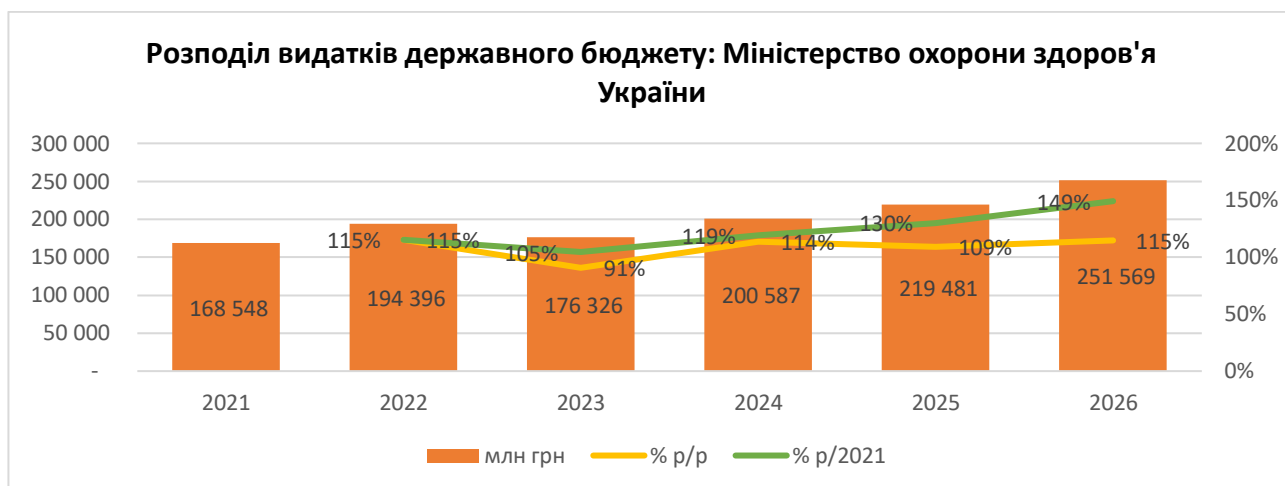

Рис. 3. Розподіл видатків державного бюджету [7- 12]

Дані свідчать, що навіть у кризових умовах держава намагається збільшувати фінансування медицини. Водночас міжнародні дослідження показують, що середній рівень витрат на охорону здоров'я у країнах ЄС становить 9–10% ВВП, тоді як в Україні цей показник коливається на рівні 5–6% ВВП. Це підкреслює необхідність поступового збільшення фінансування, щоб наблизитися до європейських стандартів.

Цифровізація медицини. Системи eHealth, MedData та eStock забезпечують прозорий облік пацієнтів, ліків та фінансів. Їхнє подальше впровадження дозволить зробити медичні послуги доступними навіть у віддалених регіонах та для внутрішньо переміщених осіб.

Соціальна орієнтація. Медична система має враховувати специфічні потреби ветеранів, переселенців та дітей, які постраждали від війни. Це означає створення програм протезування, психологічної підтримки та довгострокової реабілітації. Прикладом є Superhumans Center у Львові, який став базою для протезування та реабілітації ветеранів.

Напрями впровадження. Для реалізації зазначених пропозицій необхідні конкретні кроки, серед яких ключовими є такі напрями впровадження:

- Правові механізми: адаптація законодавства до Європейської соціальної хартії та директив ЄС
- Фінансова база: створення спеціальних фондів відновлення медицини за підтримки Світового банку, ВООЗ та ЄС
- Інституційна інфраструктура: відновлення лікарень, розвиток мобільних клінік, підтримка сімейної медицини
- Освітні програми: перекваліфікація медичних кадрів, підготовка спеціалістів з реабілітації та психічного здоров'я
- Соціальна інтеграція ветеранів: створення центрів медико-психологічної допомоги, програми реабілітації та протезування

У цьому контексті важливо враховувати міжнародну допомогу: ініціатива UNITED24 профінансувала закупівлю понад 200 карет швидкої допомоги та обладнання для лікарень, а програми USAID та ЄС спрямовані на відновлення медичних закладів у Харкові та Дніпрі. За оцінками МОЗ, до 2030 року Україні знадобиться додатково понад 50 тис. лікарів і медичних працівників, що робить освітні програми перекваліфікації.

Висновки. Медична система у післявоєнній Україні є не лише сферою соціальної політики, а й фундаментом економічного відновлення. Вона забезпечує відновлення людського капіталу, знижує соціальну напругу та формує основу для інтеграції України у європейський простір. Інвестиції у медицину — це інвестиції у майбутнє соціальної держави. Таким чином,

відновлення та модернізація системи охорони здоров'я є не лише внутрішнім завданням, а й важливим елементом європейської інтеграції України.

Список використаних джерел

1. WHO & World Bank (2024). Health Financing in Ukraine: Reform, Resilience and Recovery: <https://surl.li/lqvigv>
2. United Nations in Ukraine. WHO and World Bank launch new report assessing progress in health financing reforms. Київ, 2024: <https://surl.li/bexbts>
3. ReliefWeb. Health Financing in Ukraine: Reform, Resilience and Recovery. Женева, 2024: <https://surl.li/ykzdyv>
4. WHO (2024). 1000 days of war in Ukraine: resilience in health response, recovery and reform efforts: <https://surl.li/xwifxt>
5. Foundation for European Progressive Studies (FEPS, 2025). From War to Recovery: Strengthening Ukraine's Healthcare for a Resilient Future: <https://surl.li/ynbuer>
6. VoxUkraine (2025). Healthcare provision in Ukraine during the war time: <https://surl.li/yoarzs>
7. Про Державний бюджет України на 2026 рік: <https://surl.li/lpjnev>
8. Про Державний бюджет України на 2025 рік: <https://surl.li/bbiqna>
9. Про Державний бюджет України на 2024 рік: <https://surl.li/knzybx>
10. Про Державний бюджет України на 2023 рік: <https://surl.li/hrivjd>
11. Про Державний бюджет України на 2022 рік: <https://surl.li/usarvc>
12. Про Державний бюджет України на 2021 рік: <https://surl.li/tgbetn>
13. MOZ.GOV.UA, стаття «В Україні триває комплексна робота з відновлення пошкоджених об'єктів медичної інфраструктури»: <https://surl.li/ijiwhn>
14. Щорічний звіт про стан здоров'я населення України та епідемічну ситуацію за 2024 рік: <https://surl.li/oxaynh>
15. UNITED24 – Healthcare projects: <https://surl.li/csifas>